

HOL
KOMMUNE

KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGE OG SKOLE 2019-2031

Foto: Emil Eriksson

FJELLSTØTT
Raust og vågalt

Innhold:

1.0 Innledning.....	3
1.1 Mandat og lovverk	3
1.2 Medvirkning og samarbeid.....	3
1.3 Organisering av planen.....	3
2.0 Status, muligheter og utfordringer	4
2.1 Dagens situasjon	4
2.2 Morgendagens barnehage og skole.....	5
3.0 Valg av utviklingsområder	7
4.0 Strategisk kompetansestyring.....	8
5.0 Verdibasert ledelse.....	10
6.0 Læring - økt læringsutbytte for alle.....	12
7.0 Tidlig innsats og tilpasset opplæring.....	13
9.0 Strategisk ressursutnyttelse	17
10.0 Avslutning.....	18
Kilder	19

Foto: Geilo barnehage

1.0 Innledning

1.1 Mandat og lovverk

Kommunedelplan for barnehage og skole 2019-2031 skal bidra til å skape forutsigbarhet i sektoren med tanke på ressurser og kompetansebehov. Planen skal forankre en pedagogisk retning der felles mål og strategier skal bidra til et helhetlig og sammenhengende opplæringsløp fra barnehage til videregående skole.

I Kommuneplanens samfunnsdel, 2019-2031, beskrives Hol som oppvekstkommune.

Hovedmål for området er: *Hol kommune vil være en kommune der alle barn og unge mestrer livene sine gjennom læring, tilhørighet og inkludering i hele oppveksten.* Kommunedelplanen for barnehage og skole skal bygge på mål og strategier beskrevet i samfunnsdelen.

Barnehage og skole har ulike mandat og ulikt lovverk som de forholder seg til. FNs barnekonvensjon er overordnet.

For barnehage gjelder:

- Barnehageloven og forskrifter, 2017
- Rammeplan - for barnehagens innhold og oppgaver, 2017

For skole gjelder:

- Opplæringsloven og forskrifter, 2017-2018
- Læreplanverket for Kunnskapsløftet, som er under fornyelse. Ferdigstilles 2020.

Visjonen for Kultur- og oppvekstetaten er: *Fjellstøtt, raust og vågalt.* Den innebærer at etaten skal tilby solide tjenester av god kvalitet, være raus i forhold til å jobbe for inkludering og tilhørighet på alle områder og vågal i forhold til å prøve ut nye metoder og tenke innovativt for å nå målene.

1.2 Medvirkning og samarbeid

Oppvekst og utdanning berører mange grupper og aktører i samfunnet. Plangruppen har derfor lagt vekt på å sikre bred lokal deltakelse i utarbeidelse av planen.

- Det har vært avholdt felles møter med representanter fra foreldrerådene (FAU) ved de tre skolene og foreldrerepresentanter fra barnehagene (FUB).
- Elever fra 6. – 7. og 8.trinn har arbeidet med oppgaver knyttet opp mot planen. Disse er presentert for Utvalg for kultur og levekår (UKL).
- Enkelte tema i planen har vært drøftet i UKL, styrer- og rektorforum og med skolehelsetjenesten i ulike sammenhenger. Tilbakemeldingene har vært retningsgivende for mål og valg av strategier for noen tema.

1.3 Organisering av planen

Barnehage og skole er behandlet samlet i fokusområdene. De overordnede målene gjelder for både barnehage og skole, mens strategiene kan være forskjellige og ha ulikt fokus. Mål og

strategier i kommunedelplanen skal brytes ned til delmål og tiltak i virksomhetsplanene for hver enkelt barnehage og skole. Å se hele utdanningsløpet i sammenheng gir mulighet for et langsiktig, helhetlig og systematisk arbeid.

2.0 Status, muligheter og utfordringer

2.1 Dagens situasjon

Hol kommune har i 2018 sju barnehager, fem kommunale og to private. Det er en 1-10 skole og to 1-7 skoler, beliggende i hvert sitt dalføre i kommunen. Barnehagene og skolene har de siste årene hatt felles utviklingsarbeid. Gjennom «Felles løft for tidlig innsats», har en hatt et felles fokus på språkutvikling, god overgang fra barnehage til skole og leseopplæring. I 2018 er det igangsatt en felles satsing på «Inkluderende barnehage og skolemiljø».

Hol kommune har arbeidsgiveransvaret for medarbeiderne ved Geilomo skole, en sykehuskole for barn med astma og hjertefeil og for medarbeiderne ved Fagerli leirskole.

Både barnehager og skoler ligger nært til naturen og har uteområder som egner seg godt for lek og aktivitet knyttet til læring. Samarbeidet med lokalmiljøet og frivillige organisasjoner er godt.

Det er god stabilitet og høy medarbeidertilfredshet blant de ansatte. Lederne i skolene har lederutdanning og i barnehagene er man i ferd med å bygge opp formell lederkompetanse gjennom videreutdanning av pedagoger. Naturlig avgang gjennom planperioden fører til at det forsvinner mye fagkompetanse. Med økte krav til undervisningskompetanse i skolen og ny pedagognorm i barnehage og skole, blir det en viktig oppgave å rekruttere ny kompetanse og sørge for videreutdanning for dagens personale.

Det er etablert gode samarbeidsrutiner innad i barnehagene og skolene. Det er egne lederforum for rektorer og styreere og fellesmøter for alle lederne. Det er laget planer og møtearenaer for samarbeid om overganger fra barnehage til skole, fra barnetrinn til ungdomstrinn og fra grunnskole til videregående opplæring.

Ulike kartlegginger viser at elevene trives og at foreldre er fornøyd med barnehage- og SFO-tilbudet. Elevundersøkelsen viser at det er elever som svarer at de kjenner seg mobbet eller utestengt. Både på ungdomstrinnet og barnetrinnet opplever lærerne stadig flere elever med symptomer som kan relateres til dårlig psykisk helse.

Det har over tid vært høy voksentetthet og forholdsvis små barne-/elevgrupper i barnehager og skoler. Nær 100% av elevene går direkte fra grunnskolen over i videregående opplæring. Andelen av elever som fullfører og består videregående opplæring i vår region, ligger høyere enn snittet for fylket. Det er en utfordring at det er stor forskjell på jenter og gutters utbytte av opplæringen, målt i grunnskolepoeng og i nasjonale prøver.

Kommunen har i flere år hatt en høy andel elever med rett til spesialundervisning. De siste årene har særlig Geilo barne- og ungdomsskole fått mange nye elever med rett til særskilt norskopplæring. Spesialundervisning og særskilt norskopplæring er ressursmessig krevende

for kommunen, både økonomisk og med tanke på kompetanse. Det er også behov for et tettere tverrfaglig samarbeid med andre profesjoner/etater.

Forutsigbarhet i barnehage- og skoletilbudet er en viktig faktor for medarbeidere og brukere. Ut fra prognosen for elevtallsutvikling for de nærmeste årene, er elevtallet nedadgående ved alle skolene.

2.2 Morgendagens barnehage og skole.

Et samfunn i rask endring gjør det vanskelig å forutse hvilke krav som vil stilles til barn og unges kompetanse i fremtiden. Dette er kanskje barnehagens og skolens største utfordring. Vi har et flerkulturelt samfunn der barn og unge med svært ulik bakgrunn og ulike språklige forutsetninger skal inn i en skole med samme krav til å nå de faglige kompetansemålene. Dette gjør barnehagen til en enda viktigere fellesarena for språklig og sosial utvikling.

Både barnehage og skole er inne i en tid der det foregår store endringer i både planverk og lovverk. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og generell del av læreplanverket ble revidert i 2017, en parallell prosess som skal sikre god sammenheng og progresjon i et samlet utdanningsløp.

Den nye rammeplanen legger vekt på:

- **Demokrati** - Gjennom å delta i barnehagens fellesskap skal barna få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av.
- Barnehagen skal fremme menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme **mangfold og gjensidig respekt**.
- Barnehagen skal fremme **likestilling og likeverd** uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering og kjønnsuttrykk, etnisitet, sosial status, språk, religion og livssyn.
- Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. **Bærekraftig utvikling** omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det.
- **Livsmestring og helse** - Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon, og bidra til å utjevne sosiale forskjeller.

Fagfornyelsen av Kunnskapsløftet har startet og skal være klar til å implementeres i kommunene i 2020. Fagfornyelsen har som mål å gi elevene et bedre utbytte av opplæringen. Lovverkene for barnehagen, grunnskolen og videregående opplæring fornyes i takt med endringer i planverkene.

Skoleeier skal legge til rette for og støtte opp om arbeidet med fagfornyelsen, men det viktigste arbeidet skal foregå ute i skolene. Dette stiller krav til samarbeid og endringsvilje for alle involverte i årene fremover.

Gjennom fornyelsen av Kunnskapsløftet, legges det vekt på:

- **De fem grunnleggende ferdighetene**; å kunne skrive, lese, regne og mestre muntlige og digitale ferdigheter, som et viktig grunnlag for faglig læring og utvikling.
- **Dybdelæring** slik at elevene får fordype seg og jobbe med lærestoffet over tid.
- **Kjerneelementer i fagene** skal prege innholdet og progresjonen i læreplanen.
- **Sammenhengen mellom fagene** skal bli bedre.
- **3 prioriterte tema**; Demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring skal vektlegges i flere fag.

I tillegg til kompetanse i fagene er følgende framhevet som viktige i «morgendagens barnehage og skole»:

- Kompetanse i å lære
- Kompetanse i å kommunisere, samhandle og delta
- Kompetanse i å utforske og skape

Foto: Annette K. Medhus

3.0 Valg av utviklingsområder

Målet for oppvekst i Kommuneplanens samfunnsdel er at *alle barn og unge mestrer livene sine gjennom læring, tilhørighet og inkludering i hele oppveksten*. I denne planen som omhandler et læringsløp fra barnehage til videregående opplæring, er målet brutt ned til «Hvert enkelt barn løfter seg».

For å oppnå dette, er det på bakgrunn av erfaring og kunnskap valgt ut 6 fokusområder i komunedelplanen:

- Strategisk kompetansestyring
- Verdibasert ledelse
- Læring - økt læringsutbytte
- Tidlig innsats og tilpasset opplæring
- Livsmestring og inkluderende læringsmiljø
- Strategisk ressursutnyttelse

Figur 1, basert på figur-fra «Bedre læring. Rammeverk for kvalitet i Bærumsskolen»

Figuren er designet som et hjul for å synliggjøre hvordan de ulike nivåene og handlingene er gjensidig avhengig av hverandre for å kunne skape god utvikling for barn og unge.

Den innerste sirkelen er det sentrale målet med det daglige arbeidet i barnehagene og

skolene. «**Hvert enkelt barn løfter seg**», betyr at alle barn i barnehage og skole i Hol skal bli møtt med høye forventninger og få utvikle sitt potensial ut fra egne forutsetninger.

Den neste sirkelen beskriver preget på det som foregår i barnehage og skole. **Relasjon** peker på at alt læringsarbeid er avhengig av gode relasjoner og god kommunikasjon. **Forventning** handler om at vi skal ha tro på at alle barn kan mestre. **Tilpasning** handler om at praksisen er tilpasset hver enkelt.

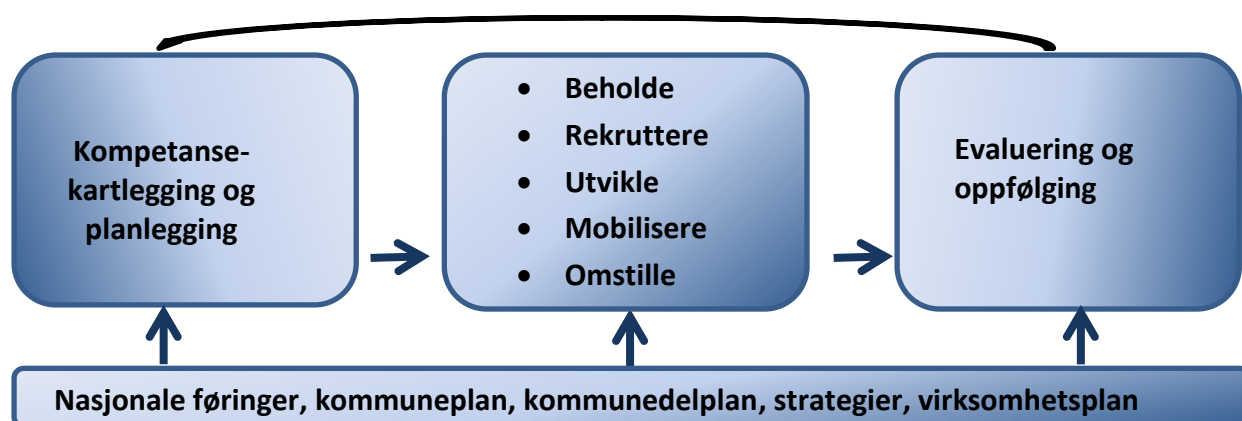
Den tredje sirkelen viser de seks hovedområdene som er valgt som sentrale områder for utvikling i barnehage og skole i Hol og som skal bidra til å nå hovedmålet.

Den ytterste sirkelen beskriver prinsippene som bidrar til god læringskultur og samarbeid i organisasjonen. Modellen viser hvordan de ulike elementene og samspillet mellom dem påvirker kvaliteten på læringsarbeidet.

4.0 Strategisk kompetansestyring.

Strategisk kompetansestyringsplan for kultur og oppvekstetaten gjelder for alle avdelinger/virksomheter i etaten. Strategisk kompetansestyring innebærer at organisasjonen er bevisst i forhold til hvordan arbeidet med kompetanse planlegges. Med nasjonale krav til spesifikk undervisningskompetanse i fagene norsk, matematikk og engelsk innen 2025 og nye normer for pedagoger i barnehager og skoler er sentrale spørsmål: *Hvilken kompetanse har vi i dag? Hvilken kompetanse trenger vi i fremtiden? Hvilke tiltak må gjennomføres for å oppnå ønsket kompetanse?*

Ledere har et spesielt ansvar for å sørge for å motivere for kompetanseutvikling, mobilisering av kompetanse og for å omstille/avvikle kompetanse. Høyt ambisjonsnivå og høyt læringstrykk skal prege kollegiet i alle virksomheter.

Figur 2, basert på Lai, Linda (2013)

Det er utviklet gode videreutdanningstilbud for ledere og pedagoger i barnehage og skole i samarbeid med universitets- og høyskolemiljøet. Gjennom strategien «Kompetanse for kvalitet» får lærere mulighet til å ta videreutdanning og videreutvikle sin undervisningskompetanse, finansiert av staten og kommunen. Det finnes flere tilbud om styrer- og rektorutdanning gjennom strategien «Kompetanse for kvalitet»

I tillegg til spesifikke fag er det også et stort behov for spesialpedagoger med kompetanse på ulike områder og for pedagoger med andrespråkspedagogikk.

Etterutdanning er viktig for at medarbeidere skal få videreutviklet sin kompetanse på ulike områder. Kommunen får statlige midler for å kunne gjennomføre dette ut fra egne behov. Hol samarbeider med de andre kommunene i Hallingdal om etterutdanning. Samarbeidet om kompetanseutvikling og utviklingsarbeid gir bedre ressursutnyttelse og muligheter for å få til mer. Gjennom nettverksarbeid, interkommunalt og kommunalt, på leder- og pedagognivå, støttes det opp om utviklingsarbeidet.

Å få barnehager og skoler til å fungere som lærende organisasjoner er en av de viktigste oppgavene for lederne ved virksomheten. Medarbeiderne må oppleve at utviklingsarbeidet er preget av samarbeid og refleksjon over egen praksis, analyse av egne resultater og på tilgjengelig forskning. Høyt ambisjonsnivå og høyt læringstrykk skal prege kollegiet i alle virksomheter.

Mål: Alle medarbeidere i barnehager og skoler skal ha kompetanse i henhold til gjeldene krav og behov. Virksomhetene skal være lærende organisasjoner.

Strategier for å nå målet:

1. Kompetansebeholdningen hos medarbeidere kartlegges årlig og tiltak iverksettes.
2. Alle ledere skal ha lederutdanning.
3. Søkere til lærerspesialistutdanningen og sosial- og spesialpedagogikk skal prioriteres til videreutdanning.
4. Virksomhetene skal gjennomføre en årlig egenvurdering og legge strategier for utvikling/forbedring av egen praksis - lærende organisasjon.

5.0 Verdibasert ledelse

Verdibasert ledelse handler enkelt sagt om – «Å ville hverandre vel - og å gjøre hverandre gode.» Prinsippene for verdibasert ledelse er: Omsorg, gode relasjoner, personlig utvikling, god kommunikasjon, engasjement, motivering, tydelighet og lederen som rollemodell.

I verdibasert ledelse i barnehage og skole er fokuset på barn og unge og deres læring og utvikling - «Hvert enkelt barn løfter seg.»

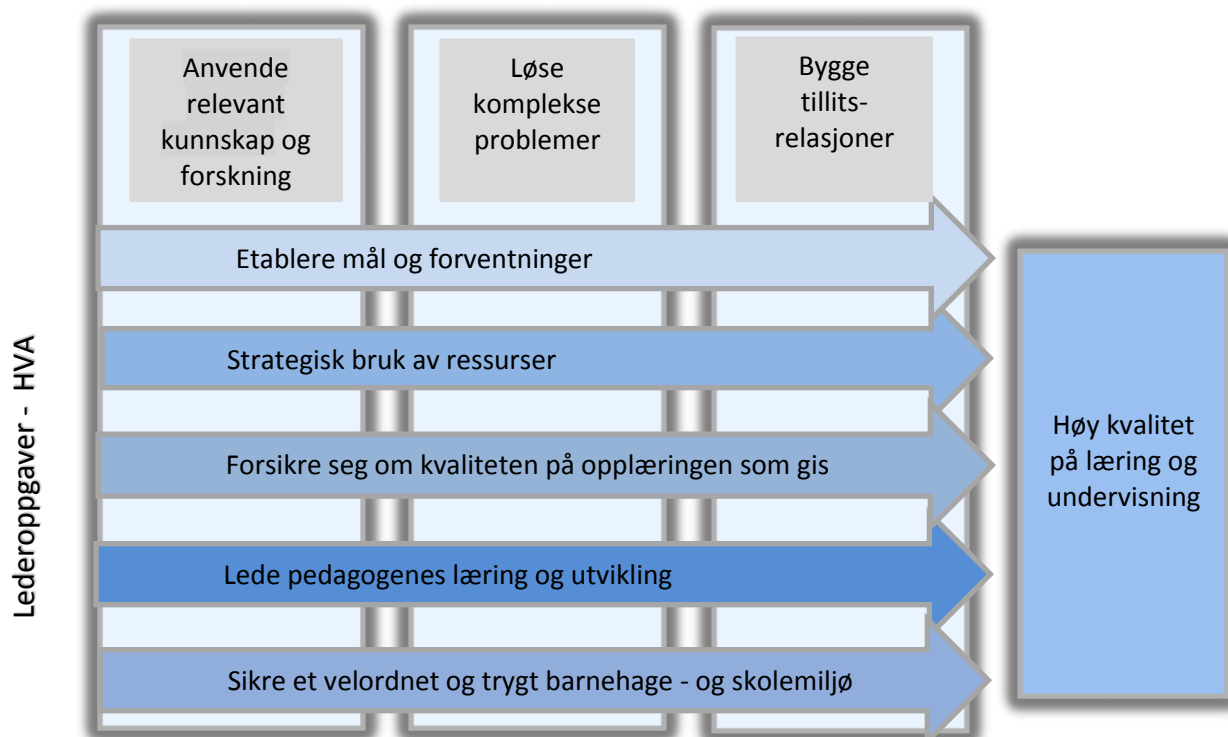
Med ledere i denne sammenheng forstår man både de som er formelle ledere og de som utøver ledelse og innflytelse overfor barn og unge, men som ikke har en formell lederstilling, «uformelle ledere». Det sentrale spørsmålet for alle som utøver ledelse er å vurdere hva som påvirker barn og unges læring og utvikling. Alle fokusområder i denne planen retter seg mot barnet/eleven (jfr. figur 1) Hva må for eksempel barnehage og skole gjøre i forhold til kompetansestyring for at muligheten skal være til stede for at *hvert barn skal løfte seg*? Hva må barnehage og skole gjøre i forhold til livsmestring og inkluderende læringsmiljø for at *hvert barn skal løfte seg*? Når det gjelder fokusområdet ledelse, retter det seg også mot barnet/eleven. Ledelse skal utøves på en verdibasert måte. Det innebærer at den også er barne-/elevsentrert.

Forskning på skoleledelse med betydning for elevenes læringsutbytte er blitt et betydelig område for utdanningsforskere verden over de siste årene, også i Norge. Å vurdere ledelseseffektivitet, dvs. påvirkningen ledelsen har på læringen hos de elevene lederen har ansvar for, er vanskelig. Ny forskning viser at ledere kan ha stor effekt på sosiale og akademiske elevprestasjoner. På skoler der elever presterer bedre enn forventet, er lederne mye mer fokusert på forbedring av undervisning og læring enn i sammenlignbare skoler der elevene presterer dårligere.

Som nevnt over, er det ikke lett å måle effekten av ledelsens betydning på elevenes læringsfremgang. Dette kan være en av grunnene til at innovativ praksis, personalledelse og skoleadministrasjon har vært vektlagt tyngre som kriterier for ledelseseffektivitet enn påvirkningen på elevers læring.

Figuren nedenfor bygger på Viviane Robinsons (2017) forskning om elevsentrert skoleledelse. I figuren er det fem ledelsesdimensjoner/oppgaver som sier noe om HVA lederne skal gjøre. I tillegg beskriver hun tre lederferdigheter som sier HVORDAN man skal gjøre det. Målet er høy kvalitet på undervisning og læring.

Lederferdigheter - HVORDAN

Figur 3, basert på figur av Robinson, Viviane: Elevsentrert ledelse (2017)

Figuren viser oppgavene til de formelle lederne. Robinson viser til en kartlegging av de ulike lederoppgavene og effekten av dem på elevenes resultater. Oppgaven som slår sterkest ut er å «lede pedagogenes læring og utvikling». Det innebærer at rektorer og styrere har en viktig rolle som veiledere/kompetanseutviklere. Nest størst effekt har oppgaven «Forsikre seg om kvaliteten på undervisningen som gis». Kompetansestyring av pedagogenes læring og utvikling er viktig for å få best mulig resultat for elevene. Sammen fungerer de fem lederoppgavene som et sett av ledelseshandlinger som påvirker hverandre gjensidig.

De «uformelle lederne» har tilsvarende lederoppgaver innenfor klasseledelse eller når de leder en barnegruppe, men på et annet nivå enn de formelle lederne. Oppgavene deres tilsvarer de i figur 3 ovenfor.

Oppgavene til de «uformelle lederne» er:

- Ha høye *forventninger* til barn og unge og utforme presise *læringsmål* i forhold til deres utvikling og progresjon
- Ta i bruk tilgjengelige *ressurser* og benytte dem på en best mulig måte (*strategisk*)
- Sikre god *kvalitet* på opplæringen gjennom observasjon og jevnlig evaluering.
- *Lede* barns læring og utvikling gjennom lek, varierte aktiviteter og god tilrettelegging basert på kunnskap om hva som virker.
- Være tydelige voksne og skape god kultur for læring og sikre at barn og unge får et *trygt* barnehage- og skolemiljø, fritt for mobbing og utestenging.

Mål: Alle medarbeidere skal arbeide etter prinsippene i verdibasert ledelse. De skal være bevisst på hvilken effekt deres ledelse har på barn og unges læring og utvikling.

Strategier for å nå målet:

1. Verdibasert ledelse skal implementeres i alle virksomheter.
2. Barnehage- og skoleeier må utvikle og lede profesjonalisering av lederrollen. Ledelse skal være et fokusområde.
3. Alle ledere skal vite hva man skal gjøre og hvordan man skal gjøre det for å påvirke barn og unges læring og utvikling.
4. Pedagogene skal være tydelige ledere av barne-/elevgruppene og være ansvarlig for et godt samspill mellom alle i gruppen.

6.0 Læring - økt læringsutbytte for alle

Læring og danning er to sentrale begrep i planverkene for barnehage og skole. Barnehagen skal ivareta barns behov for omsorg og lek, men også fremme læring. Kvaliteten på samspillet mellom barna og de voksne og innad i barnegruppen har størst betydning for trivsel og utvikling. Varierte aktiviteter der leken er sentral, skal stimulere sosiale, emosjonelle og kognitive ferdigheter som for eksempel språk. Barnehagene har sine fagområder som skisseres i rammeplanen og som i stor grad er de samme som barna møter som fag i skolen. Undring, utforskning og skapende aktiviteter skal bidra til å opprettholde lysten til å lære.

Skolen bygger videre på det pedagogiske arbeidet som er startet opp i barnehagen slik at opplæringsløpet oppleves som helhetlig.

Ny læreplan for fag skal fortsatt ha kompetansemål som beskriver hva elevene skal mestre i fagene etter ulike trinn. Det skal gå klart fram hva som er fagets kjerneelementer. Fagplanene skal gi tydelig retning for valg av innhold og for vurdering av elevenes kompetanse.

På klassenivå må målene i fagplanene konkretiseres slik at elevene forstår hva de skal lære. De skal kunne ta i bruk egnede strategier og verktøy for læring, både i faglige og i sosiale sammenhenger. Oppgavene skal fremme lyst til å undersøke, se sammenhenger og reflektere. Elevene må kunne stille kritiske spørsmål og tørre å ta sjansen på å gjøre feil. Tilbakemeldingene på elevens arbeid skal være læringsfremmende. De skal lære med og av hverandre.

De praktiske og estetiske fagene er populære blant elevene. Elevene får mulighet til å utvikle praktiske ferdigheter. Internasjonal forskning viser at opplæring i estetiske fag i skolen bidrar til å heve nivået på en rekke fag og nøkkelkompetanser hos elever.

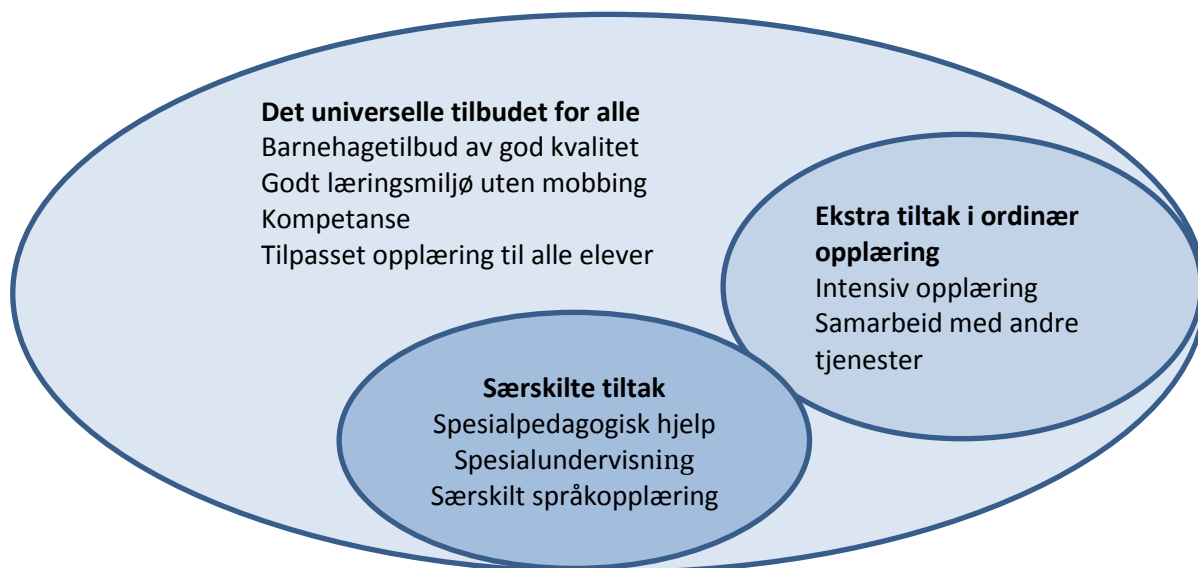
Mål: Alle barn og unge skal oppleve læringsmiljøer med et positivt læringstrykk der motivasjon, mestring og egen innsats bidrar til økt læring. Det skal være sammenheng i hele læringsløpet.

Strategier for å nå målet:

1. Gode grunnleggende språkferdigheter skal utvikles gjennom lek og varierte aktiviteter.
2. Et godt system for kartlegging og vurdering skal være grunnlag for planlegging og tilpasning av opplæringen.
3. Det skal være kultur for å ta i bruk ulike metoder, aktiviteter og arenaer for læring. For eksempel mer bruk av kulturarenaer, nærmiljøet og fysisk aktivitet.
4. Benytte kommunens totale ressurser og kompetanse på tvers av skoler, barnehager, etater og avdelinger.
5. Elevene skal kunne anvende hensiktsmessige læringsstrategier og «verktøy» for å lære.
6. Metoder og oppgaver skal bidra til å utjevne forskjellen på gutters og jenters utbytte av opplæringen

7.0 Tidlig innsats og tilpasset opplæring

I opplæringsloven § 1–3 beskrives to grunnleggende prinsipper for grunnopplæringen, prinsippet om tidlig innsats og prinsippet om tilpasset opplæring.

Figur 4

Tidlig innsats som prinsipp for barnehagen og skolen. (Meld. St.21 Lærelyst-tidlig innsats og kvalitet i skolen)

Et godt barnehagetilbud gir barna et bedre utgangspunkt når de skal begynne på skolen og er i seg selv tidlig innsats, spesielt for barn som trenger særlig støtte og omsorg. Flere pedagoger i barnehagen og gratis kjernetid for barn over tre år for familier med lav inntekt, bidrar til at flere barn kan benytte barnehagetilbudet. Ordningen er særlig viktig for familier som ikke snakker norsk hjemme.

Et tettere samarbeid om overgang barnehage-skole prøves i 2018 -19 ut på Hallingskarvet skole. Dette må evalueres og skal eventuelt prøves ut på andre skoler i Hol. Tiltak tidlig i opplæringsløpet har høyere effekt på barns læring og personlige utvikling enn tiltak senere i opplæringsløpet.

Tidlig innsats i skolen betyr blant annet at lærertettheten på 1.-4.trinn skal være høyere enn på mellom- og ungdomstrinnet og at innsatsen spesielt rettes mot elever som står i fare for å henge etter i lesing, skriving eller regning.

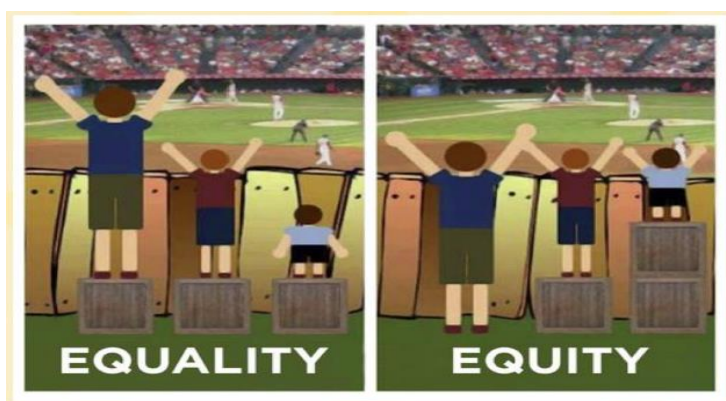
Tilpasset opplæring er et virkemiddel for mestring og økt læringsutbytte.

Både barnehager og skoler skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet slik at det tas hensyn til at alle barn og unge er forskjellige og har ulike forutsetninger og behov.

Tilpasset opplæring gjelder også for elever med høyt læringspotensial. Lovverket åpner i dag for fremskutt skolestart, for å hoppe over et klassetrinn, forsering av fag og omdisponering av timer i et fag. Varierende praksis fører til at de ofte ikke får et godt tilpasset opplæringstilbud.

En økende gruppe elever med annet morsmål enn norsk, har rett til særskilt språkopplæring til de kan følge den vanlige opplæringen i skolen.

Å gi alle et likeverdig tilbud (equity) betyr ikke at alle skal ha et likt tilbud (equality). Det må tas hensyn til barns individuelle behov.

Illustrasjon 1

(Ministry of Education Equity and Inclusive Education in Ontario Schools, 2009)

Spesialpedagogisk hjelp (barnehage) og spesialundervisning (skole) er en individuell rettighet for de som ikke får tilfredsstillende utbytte av det ordinære tilbudet. Pedagogisk psykologisk tjeneste, PPT, kartlegger og utarbeider en sakkyndig uttale for den enkelte, foreslår tiltak og anslår behovet for ekstra ressurser. Det må være god sammenheng mellom det

spesialpedagogiske og det ordinære opplæringstilbudet. Relevant kompetanse og voksentetthet bidrar til at tiltakene kan følges opp.

Det er gjort mye forskningsarbeid på spesialundervisning som viser at den har liten effekt for mange elever og at en derfor bør satse mer på forebyggende arbeid og gode systemer for tilpasset opplæring. I Hol er det i samarbeid med barnehagene og skolene i Ål kommune og PPT, igangsatt et arbeid for å bedre rutineene rundt tilpasset opplæring. Målet er at PPT skal bruke mindre tid på sakkyndighetsarbeid og mer tid på systemarbeid og veiledning ute i barnehager og skoler.

Sosiale og emosjonelle vansker og ulike diagnoser medfører behov for samarbeid med andre profesjonsgrupper for å styrke skolens kapasitet. Lærere ønsker støtte til å skape en så god skolehverdag som mulig for elever som sliter. Eventuelle behandlingstiltak må andre yrkesgrupper være ansvarlige for. For å imøtekomme endrede behov, trenger barnehager og skoler fagpersoner med supplerende kompetanse til pedagogene. Et godt samarbeid sektorene imellom og med barn og unge og deres familier, bidrar til å styrke og sikre oppveksten.

Mål: Alle barn og unge skal få utnyttet sitt læringspotensial gjennom tidlig innsats og god pedagogisk tilrettelegging.

Strategier for å nå målet:

1. Tidlig innsats og tilpasset opplæring skal prioriteres gjennom ressursinnsats tidlig i opplæringsløpet, slik at færre elever får behov for spesialundervisning.
2. «Rutiner for mer og bedre tilpasset opplæring» skal følges opp og videreutvikles.
3. PPT skal være mer tilgjengelig i barnehager og skoler.
4. Det skal legges til rette for at elever med stort læringspotensial også får et godt tilpasset opplæringstilbud.
5. Alle barn og unge skal anerkjennes for sin individualitet. Normalitetsbegrepet må ikke bli for snevert.
6. Det skal innarbeides rutiner for et forpliktende tverrfaglig samarbeid der skolehelsetjenesten, PPT og barneverntjenesten deltar.

8.0 Livsmestring og inkluderende læringsmiljø

Å oppleve at en er en viktig del av fellesskapet er sentralt for barns personlige vekst og utvikling. I rammeplanen for barnehage og i den nye overordnede delen av læreplanen (2017) er folkehelse og livsmestring tverrgående temaer. Det slås fast at det skal være nulltoleranse for mobbing.

«Inkluderende barnehage- og skolemiljø» er en nasjonal satsing der kommunen deltar for å styrke barnehagers, skolars og eiers kompetanse i å fremme trygge miljøer og forebygge, avdekke og håndtere mobbing og andre krenkelser. (Kapittel 9A i Opplæringsloven) Det er inngått et langsiktig samarbeid med Høgskolen på Vestlandet som bidrar med kompetanse og veiledning.

Et større kulturelt mangfold krever kunnskap om hvordan alle kan bidra for å utvikle dette i positiv retning for barnehage- og skolemiljøet, slik at ingen blir stående utenfor fellesskapet. Både barn og foreldre skal oppleve at de blir tatt på alvor når de har bekymringer knyttet til læringsmiljø.

Mange barn og unge opplever plager relatert til psykiske helse som fører til at det blir vanskelig for dem å være en del av det sosiale fellesskapet. Dette kan få store konsekvenser for den enkelte og for læringsmiljøet. Både i barnehage- og skolesammenheng må opplæring i livsmestring hjelpe den enkelte til å håndtere medgang, motgang, personlige utfordringer, endringer og konflikter på en best mulig måte. Arbeidet med inkluderende læringsmiljø er en del av arbeidet med folkehelse og livsmestring.

Alle elever skal ha digitale ferdigheter som en del av arbeidet med fag. Barn og unge med særskilt behov for tilrettelegging kan ha stort utbytte av teknologien. Digital teknologi kan bidra til inkludering, men også føre til ekskludering dersom barnehager og skoler mangler nødvendig kompetanse på metodikk og bruk. Sosiale medier er en del av barn og unges hverdag og sammen med foreldrene har skolen et ansvar for at de lærer seg nettvett og digital dømmekraft.

Mål: Alle barn og unge skal oppleve et trygt og inkluderende barnehage- og skolemiljø som fremmer en sunn psykisk og fysisk helse og bidrar til å forhindre utenforskap og mobbing.

Strategier for å nå målet:

1. Barnehager og skoler skal ha systemer, rutiner og tilgang til verktøy for hvordan de skal arbeide med barn og unges fysiske og psykiske helse og mot mobbing og utestenging.
2. Barnehager og skoler skal i størst mulig grad ha aktiviteter og arrangementer som bidrar til inkludering og samhold, for å hindre utenforskap.
3. Foreldreskolen «Digital dømmekraft» videreutvikles.
4. Barnehage og skole skal samarbeide med foresatte om læringsmiljø, trivsel og arbeidet mot krenkelser og mobbing.
5. Skolefritidsordningen (SFO) skal involveres i arbeidet mot mobbing og utenforskap.

9.0 Strategisk ressursutnyttelse

I ny samfunnsdel til kommuneplanen for Hol kommune, 2018-2030, er visjonen: *Hol kommune skal være en trygg og god kommune å vokse opp og bo i, med vekst i folketallet, der arbeidsmarkedet er variert og hele kommunen er i bruk.*

Hol kommune har lagt opp til et høyt tjenestnivå i barnehager og skoler. Det har tidligere vært lagt til rette for en desentralisert barnehage- og skolestruktur. De siste årene har synkende barnetall og strammere økonomiske rammer, ført til at enheter er slått sammen. Skolen har en viktig rolle i lokalsamfunnet der samarbeid med hjemmene, lokale lag og foreninger og det lokale næringslivet er viktig for attraktive og livskraftige grender. Dersom barnehagen og skolen i nærområdet forsvinner, vil reisetiden for å komme til og fra barnehage og skole øke. Et godt og forutsigbart barnehage- og skoletilbud i alle deler av kommunen anses som sentralt for å øke tilflytningen til grendene.

Kvaliteten i barnehage- og skoletilbudet henger ikke nødvendigvis sammen med størrelsen på virksomhetene. Skoleforskning viser at hverken det pedagogiske innholdet, faglig utbytte, læringsmiljø, barn og unges sosiale kompetanse eller samarbeidet med hjemmene, har en sammenheng med skolestørrelse. Det er andre faktorer i skolens rammebetingelser og skolens virksomhet som har større betydning for kvaliteten i skolen enn størrelsen. (Sollien:2008)

Tilflytning de siste årene, spesielt til Geilo, førte til behov for å utvide barnehagekapasiteten. Etter utvidelse i barnehagene på Geilo, er det full dekning. Det kan bli behov for flere plasser og Dagali og Skurdalen oppvekstsenter, avdeling Skurdalen barnehage gjenåpnes i 2019.

Slik situasjonen er i dag, opprettholdes tilbudet med barnehager og skoler i grendene. Framtidig barnehagetilbud og skolestruktur må vurderes i forhold til barnegrnlaget i grendene og ressursene man har til rådighet.

Ett av målene med kommunedelplanen er at en ønsker en mer **ens** barnehage- og skolekultur, der en gjennom felles strategier arbeider mot felles mål. Det betyr ikke at alle barnehagene og skolene skal være like, de kan fortsatt ha sin egenart. Ressurstilgangen og forutsetningene for å nå målene og kunne gi en tjeneste med god kvalitet, må være de samme.

Mål: Høy kvalitet ved alle virksomheter skal sikres gjennom riktig struktur og ressursutnyttelse.

Strategier for å nå målet:

1. Skoleeier og virksomhetene skal arbeide langsiktig for strategisk ressursutnyttelse.
2. Barnehagestrukturen skal sikre forutsigbarhet og gjøre at det blir en naturlig overgang fra barnehage til skole.
3. Nye barnehager skal fortrinnsvis etableres i nærheten av skoler for et best mulig samarbeid og god utnyttelse av ressurser.
4. En eventuell endring av barnehage- og skolestrukturen skal skje gjennom gode og planlagte prosesser der alle berørte er involvert.

10.0 Avslutning

Hovedoppgaven til Hol kommune og Kultur- og oppvekstetaten er å bedre læringsutbyttet for hver enkelt og å bidra til at alle mestrer livene sine gjennom læring, tilhørighet og inkludering.

Gjennom tett samhandling mellom politikere, administrasjon og barnehage-skolenivå vil alle kunne dra i samme retning og bidra til utvikling av barnehager og skoler. Felles kunnskap og ambisjoner er en forutsetning for at dette kan skje. Det er etablert samarbeidsarenaer for drøfting og kunnskapsdeling. Pedagogisk vandring der medarbeidere drøfter egen praksis skal bidra til utvikling av ledere, medarbeidere og gode læringsmiljø. Barnehager og skoler skal jevnlig vurdere i hvilken grad organisering, tilrettelegging og gjennomføring av opplæringen medvirker til å nå målene. «Utviklingsdialogen» ved alle virksomhetene og presentasjonen av «Kvalitetsmeldingen for barnehager og skoler» gir barnehage- og skoleeier innblikk i og muligheter for å drøfte praksis og resultater. Målet er god kvalitet i hele opplæringsløpet.

Kilder

Litteratur

- Hattie, John: *Visible learning*, 2009.
- Dahl, Tor: *Vi ville hverandre vel og gjorde hverandre gode*, Oslo 2005.
- Fullan, Michael: *Å dra i samme retning. Et skolesystem som virker*, Kommuneforlaget AS, Oslo 2014.
- Hansen Stenshavn, Kristine: *Sammenhengen mellom de tre pilarene: Organisasjonskultur, FNs konkurransestrategi og verdibasert ledelse*. Masteroppgaver ved Universitetet i Nordland, 2014.
- Lai, Linda: *Strategisk kompetanseledelse*, 3.utg., Fagbokforlaget, Bergen, 2013.
- Levin, Ben: *How to change 5000 schools. A practical and positive approach for leading change at every level*, 2008. Harvard Education Publishing group.
- Mostad, V., Skandsen, T., Wærness J. I. & Lindvig, Y.: *Entusiasme for endring i barnehagen*. Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo 2013.
- Robinson, Viviane: *Elevsentrert skoleledelse*. Cappelen Damm Akademisk, 1.utgave, 6.opplag, 2017.

Offentlige dokumenter

- FN's konvensjon om barnets rettigheter - Barnekonvensjonen
- Barnehageloven og forskrifter - 2017
- Rammeplan for barnehagen, gjelder fra 01.08.17, Utdanningsdirektoratet
- Opplæringsloven og forskrifter – Med forarbeider og tolkninger 2017-2018
- Kunnskapsløftet – Mål og innhold i grunnskolen
- Meld. St. 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap*
- Meld. St. 19 (2015-2016) *Tid for lek og læring – bedre innhold i barnehagen*
- Meld. St. 21 (2016-2017) *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen*
- Meld. St. 28 (2015-2016) *Fag- Fordypning Forståelse. En fornyelse av kunnskapsløftet*
- NOU 2015: 8 *Fremtidens skole. Fornyelse av fag og kompetanser*
- NOU 2016. 14 *Mer å hente – Bedre læring for elever med stort læringspotensial*
- Rammeplan for kulturskolen (2016) *Mangfold og fordypning*.
- Thomas Nordahl m. flere, rapport: *Inkluderende fellesskap for barn og unge*. Mars 2018

Presentasjoner, artikler m.m

- Bærum kommune: Bedre læring. Rammeverk for kvalitet i Bærumsskolen
- Bedre skole, Nr.1- 2018 Tidsskrift for lærere og skoleledere. Tema: Livsmestring
- Freedman, Beverly: *The Role of Today's Learning Leader: A Shifting Narrative*, presentasjon - Gol skole, april 2017.
- Lauvstad, Mariken: Kreativitet i skolen: Norge på jumboplass, 26.02.2015
- Ministry of Education Equity and Inclusive Education in Ontario Schools: *Guidelines for Policy Development and Implementation*, 2009

- Mikkelsen, Jørn-Arild: *Hvordan skal ledelse gjøre en forskjell? Kvalitetsarbeid i kulturskolen fra et ledelsesperspektiv*-presentasjon av KS på kulturskoledagene, 01.02.17
- Aasen, A.M., Kostøl, A., Nordahl, Th., Wilson, D. "Onger er rare" Evaluering av spesialundervisning i Østre Toten kommune. Høgskolen i Hedmark. Rapport nr. 4 - 2010

Internettokumenter

- <http://kulturskoleradet.no/nyheter/2017/mai/tett-samarbeid-mellom-grunnskole-og-kulturskole>
- <http://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/iceland-knows-how-to-stop-teen-substance-abuse-but-the-rest-of-the-world-isn-t-listening.....>, 24.04.17

Kartlegginger

- Utdanningsdirektoratet: *Elevundersøkelsen*, gjennomføres på 5.-10.trin
- Læringsmiljøsenderet, UiS: *Spekterundersøkelsen*, gjennomføres på alle trinn
- Hol kommunes evaluering av SFO-tilbudet, gjennomføres hvert år for foreldregruppaa
- Utdanningsdirektoratet: *Foreldreundersøkelsen for barnehager*
- KS-brukerundersøkelse, *Bedre kommune*
- NOVA: Høgskolen i Oslo og Akershus: *Ungdata-undersøkelsen*, gjennomføres på 8.-10.trinn og i videregående skole, hvert tredje år.

Figurer og illustrasjoner

- Figur 1: Basert på figur hentet fra: *Bedre læring. Rammeverk for kvalitet i Bærumsskolen*
- Figur 2: Basert på Lai, Linda (2013)
- Figur 3: Basert på Robinson, Viviane, *Elevsentrert skoleledelse*, 2011
- Figur 4: Meld. St.21 *Lærelyst-tidlig innsats og kvalitet i skolen: Tidlig innsats som prinsipp for barnehagen og skolen.*
- Illustrasjon 1: Hentet fra Freedman, Beverly: *Equality and equity*, presentasjon på Gol april 2017